

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра педагогіки та психології

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

підготовки

бакалаврів

(назва рівня вищої освіти)

галузі

05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальності

053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Спеціальна психологія»
спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів
для здобувачів вищої освіти IV курсу.

Розробник: к. псих. н. Колінець Г. Г.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки
та психології

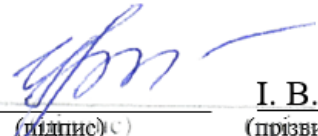
Протокол від «26» серпня 2021 року № 1

Зав. кафедри док. пед. наук, професор С. В. Сапожников
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «28» серпня 2021
року

Гарант освітньої програми к. псих. наук Г. Г. Колінець
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня
2021 року

Завідувач навчально-методичного відділу І. В. Зеркаль
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом ОДФ 2. 07 Вікова психологія ОДФ 2. 03 Загальні основи педагогіки	ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом ОДФ 2. 07 Вікова психологія ОДФ 2. 03 Загальні основи педагогіки
Курс	IV	IV
Семестр	7	10-12
Загальний обсяг годин / кредитів	120/4	120/4
Кількість змістовних модулів	2	2
Годин на аудиторне вивчення	56	16
Годин на самостійне вивчення	64	104
Форма підсумкового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення студентів з загальними науково-теоретичними та історико-педагогічними положеннями спеціальної психології, загальними питаннями спеціальної дидактики, з структурою і характерними проявами психофізичного розвитку дітей із різними порушеннями розвитку, методами й прийомами виявлення та корекції, сучасними тенденціями та інноваційними педагогічними технологіями, особливостями організації психокорекційної допомоги дитячому і дорослому населенню та профілактика психічних порушень.

Завдання: сформувати у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти систему наукових знань про спеціальну психологію як гуманітарну дисципліну; ознайомити з теорією спеціальної психології як теоретичної та прикладної науки; ознайомити із процесом управління навчальною діяльністю дітей з особливостями психофізичного розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати:

- індивідуальні особливості та характеристики дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- найважливіші факти, концепції, принципи і теорії розвитку дитини; застосовувати ці знання для розв'язання типових задач діяльності;
- способи постановки мети, завдань дослідження, збору первинного матеріалу, процедури дослідження;
- етичні принципи професійної діяльності психолога;

вміти:

- інтерпретувати, оцінювати та узагальнювати інформацію і дані про стан розвитку дитини та її психічних процесів;
- володіти інформаційними технологіями в загальній, спеціальній та інклюзивній освіті;
- застосовувати основні теоретичні та практичні методи аналізу та оцінки стану психофізичного розвитку осіб, які потребують корекційних і реабілітаційних освітніх послуг.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Спеціальна психологія» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду *компетентностей*.

Компетентності, що формуються:**Інтегральна компетентність ІК**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності СК

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (інди відуальну та групу)

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту

СК10.(11) Здатність дотримуватися норм професійної етики

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Предмет і завдання спеціальної психології.

Спеціальна психологія як галузь психологічної науки, що вивчає закономірності психічного розвитку і особливості психічної діяльності дітей і дорослих з психічними і фізичними недоліками.

Завдання спеціальної психології як науки. Зв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології: дитяча, вікова і педагогічна психологія, психофізіологія і нейропсихологія, загальна психологія.

Література [9,10, 16, 17]

Тема 2. Методи дослідження в спеціальній психології.

Загальний огляд проблеми диференційної діагностики. Методичні засади діагностично-корекційно-розвивальної роботи. Методи та методики діагностики дітей різних категорій з особливостями психофізичного розвитку.

Спостереження – основний метод дослідження. Етичний кодекс психолога під час досліджень аномальної дитини. Поняття «норма» і «аномалія». Загальні і специфічні закономірності психічного розвитку. Динаміка розвитку в умовах недостатності функцій. Особливості проведення експериментів з дітьми з особливими освітніми потребами.

Класифікація як метод наукового пізнання. Принципи побудови наукових класифікацій. Теоретичні та емпіричні класифікації відхилень у розвитку. Міжнародна класифікація психічних та поведінкових розладів.

Література [9,10, 16, 17]

Тема 3. Історія становлення спеціальної психології.

Розвиток уявлень про розумову відсталість у період становлення психології як науки: Ф. Пінель, Жан Етьєн Домінік Ескіроль, Жан Ітар, В.Сольє, Штрамасер, Бельом, Едуард Сеген. Клінічні дослідження розумової відсталості у XIX - XX ст.: Бенедикт Морель, Санте де Санктис, Е. Крепелін. Становлення спеціальної психології як самостійної галузі психологічної науки: К. Левін, А. Біне, Т. Сімон, Л. Термен, В. Штерн, Г.Россолімо, А.Берштейн, Г. Трошин, Л. Виготський.

Література [9,10, 16, 17]

Тема 4. Причини відхилень у розвитку та фактори, що їх визначають.

Екзогенні та ендогенні пошкодження як причини відхилень у розвитку. Основні фактори, що сприяють дії патогенних пошкоджень: локалізація, експозиція, інтенсивність, вік, компенсаторні можливості та ін. Профілактика відхилень у психічному розвитку.

Структура порушеного розвитку та механізми формування системних відхилень. Поняття структуру порушеного розвитку. Основні параметри дизонтогенезу. Уявлення про первинні, вторинні та третинні порушення у психічному розвитку. Модально-специфічні та модально-неспецифічні порушення. Загальні та специфічні порушення у структурі дизонтогенезу. Механізми формування вторинних відхилень: деприваційний, загальнокомунікативний, діяльнісний, мовленнєвий, сензитивний.

Класифікації відхилень у психічному розвитку та загальна характеристика окремих форм дизонтогенезу

Література [9,10, 16, 17]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ. КЛАСИФІКАЦІЇ ПОРУШЕНЬ У ПСИХІЧНОМУ РОЗВИТКУ.

Тема 5. Психічний розвиток осіб із розумовою відсталістю. Затримки психічного розвитку

Олігофренія як резидуальний та непрогресивний стан психіки. Причини та прояви деменції. Недоумство, спричинене спадковим порушенням обміну речовин. Недоумство в поєднанні з психічними захворюваннями.

Екзогенні та ендогенні причини розумової відсталості. Ступені розумової відсталості. Класифікація олігофреній за формами (за М. С. Певзнер): неускладнена, з неврівноваженістю нервових процесів, з порушенням функцій аналізаторів, з психопатоподібною поведінкою, з вираженою недостатністю лобних долей мозку.

Особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової та поведінкової сфери у олігофренів. Первинні, вторинні і третинні відхилення. Соціальна ситуація розвитку олігофрена (Л. С. Виготський). Зона актуального та найближчого розвитку.

Сутність та основні прояви затримки психічного розвитку (ЗПР). Особливості інтелектуальної, емоційної та поведінкової сфер особистості при ЗПР.

Причини затримки психічного розвитку: ендогенні та екзогенні. Різновиди ЗПР: конституціонального походження (гармонійний психічний і психофізичний інфантилізм), соматогенного походження, психогенного походження, церебрально-органічного генезу (органічний інфантилізм).

Література [2, 4, 7, 9-17]

Тема 6. Психічний розвиток осіб із дефектами слуху.

Сурдопсихологія: історія розвитку та основні проблеми. Предмет і завдання сурдопсихології. Методи сурдопсихології. Психолого-педагогічний експеримент та його різновиди.

Причини дефектів слуху: спадкові, пренатальні, набуті. Фонові та маніфестні чинники уражень слуху. Основні групи осіб із недоліками слуху: глухі; такі, що втратили слух після оволодіння мовою; слабкочуючі (туговухі).

Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки глухої дитини.

Особливості психічного розвитку глухої дитини в перші роки життя. Комплекс поживлення. Розвиток мовлення, предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у глухих.

Психічний розвиток глухої дитини впродовж шкільного навчання. Розуміння глухими дітьми емоційних станів та причин, що їх викликають. Особливості характеру та життєвої позиції глухих.

Жестове мовлення глухих: побутове мовлення, кальковане жестове мовлення.

Література [3, 8, 9,10, 12, 16, 17]

Тема 7. Психічний розвиток осіб із дефектами зору

Тифлопсихологія: історія розвитку та основні проблеми. Предмет і завдання тифлопсихології. Методи тифлопсихології.

Причини дефектів зору. Основні групи осіб із недоліками зору: тотально сліпі, сліпі з остаточною зором, слабкозорі. Вплив дефектів зору на процес психічного розвитку. Сенсорна депривація. Можливості компенсації сліпоты.

Особливості психічного розвитку незрячої дитини в перші роки життя. Локомоція та ігрова діяльність сліпих дітей.

Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки сліпої дитини. Особливості розвитку предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у сліпих. Емоційна сфера незрячих.

Особливості психічного розвитку незрячої дитини впродовж шкільного навчання. Особистість і особливості її розвитку при дефектах зору. Різновиди психологічної адаптації незрячих. Стосунки незрячих із соціальним оточенням. Негативні типи сімейного виховання сліпих: гіперопікування, авторитаризм, емоційне відчуження. Соціально-психологічна абілітація дітей з глибокими вадами зору.

Сліпоглухота та її причини. Класифікація сліпоглухих: вроджена і рання сліпоглухота, вроджена глухота і набута сліпота, вроджена сліпота і набута глухота, набута з віком сліпоглухота, стареча сліпоглухота.

Психічний розвиток сліпоглухих дітей. Компенсаторні можливості тактильно-вібраційної чутливості, смаку та нюху. Пізнавальні можливості та спілкування сліпоглухих. Особливості розвитку особистості сліпоглухих.

Література [9,10, 16, 17 дод 5]

Тема 8. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі.

Основні положення про аутизм. Характеристика особистості дитини з аутизмом.

Загальна характеристика поняття аутизму. Класифікація розладів аутичного спектру: синдром Канера, синдром Аспергера. Базові діагностичні критерії аутизму: якісні порушення в сфері соціальної взаємодії; якісні порушення в сфері комунікації (вербальної та невербальної) і в сфері уяви; досить обмежений репертуар видів активності та інтересів.

Література [9,10, 16, 17, дод 1,6]

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	Форма конт-

1	денна форма						Заочна форма					14	
	усьог о	у тому числі					усь ого	у тому числі					
		л	п	ла б	С	с.р .		л	п	ла б	С		с.р.
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ													
<i>Тема 1.</i> Предмет і завдання спеціальної психології.	4	2				2		2				4	У
<i>Тема 2.</i> Методи дослідження в спеціальній психології.	8	2				2						4	У, ПК
1. Дефект розвитку та його структура			2			2			2			4	
<i>Тема 3.</i> Історія становлення спеціальної психології.	28	2				2						4	К
1. Розвиток уявлень про розумову відсталість у період становлення психології як науки: Ф. Пінель, Жан Етьєн Домінік Ескіроль, Жан Ітар, В.Сольє, Штромаєр, Бельом, Едуард Сеген.						4	4				2	4	
2. Клінічні дослідження розумової відсталості у XIX - XX ст.: Бенедикт Морель, Санте де Санктис, Е. Крепелін.						4	4					4	
3. Становлення спеціальної психології як самостійної галузі психо-						4	4					4	

мислення і мови дітей з вадам слуху						4							
3. Зміст навчання виховання дітей порушеннями слуху			2			4						4	
Тема 7. Психічний розвиток осіб із дефектами зору	24	2				4		2				6	У, ПК
1. Класифікація дітей порушеннями зору			2			4						4	
2. Специфічні особливості мислення мови дітей з вадам зору			2			4						6	
3. Зміст навчання виховання дітей порушеннями зору			2			4						4	
Тема 8. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі.	16	4				2		2				4	У, ПК
1. Особливості розвитку дитини з аутизмом відносно когнітивної, емоційної та поведінкової сфери особистості.			2			4						6	
2. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з аутизмом.			4					2					Т
Разом за змістовим модулем 2	78	10	24			44		8	2			72	
Всього	120	16	28		12	64	120	10	4		2	104	

Форми контролю: усне опитування – У
 контрольні роботи – КР
 перевірка конспектів – ПК
 тестування – Т
 колоквиум – К

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Предмет і завдання спеціальної психології.	2	2	
2	Методи дослідження в спеціальній психології.	2		
3	Історія становлення спеціальної психології.	2		
4	Психічний розвиток осіб із розумовою відсталістю. Затримки психічного розвитку	2	2	
5	Психічний розвиток осіб із дефектами слуху	2	2	
6	Психічний розвиток осіб із дефектами зору	2	2	
7	Особливості психофізичного розвитку при аутизмі.	4	2	
Усього годин		16	10	

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Розвиток уявлень про розумову відсталість у період становлення психології як науки: Ф. Пінель, Жан Етьєн Домінік Ескіроль, Жан Ітар, В.Сольє, Штромаєр, Бельом, Едуард Сеген.	4	2	4
2	Клінічні дослідження розумової відсталості у XIX - XX ст.: Бенедикт Морель, Санте де Санктис, Е. Крепелін.	4		4
3	Становлення спеціальної психології як самостійної галузі психологічної науки: К. Левін, А. Біне, Т. Сімон, Л. Термен, В. Штерн, Г.Россолімо, А.Берштейн, Г. Трошин, Л. Виготський.	4		4
Усього годин		12	2	12

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Дефект розвитку та його структура	2	2	2
2	Причини відхилень у розвитку та фактори, що їх визначають.	2		2

3	Характеристика розумової відсталості	2		2
4	Ознаки, ступені (ідіотія, імбецильність, дебільність) та види розумової відсталості.	2		2
5	Психологічні особливості корекційно-розвиткової роботи з розумово відсталими дітьми	2		2
6	Класифікація дітей з порушеннями слуху	2		2
7	Специфічні особливості мислення і мови дітей з вадам слуху	2		2
8	Зміст навчання і виховання дітей з порушеннями слуху	2		2
9	Класифікація дітей з порушеннями зору	2		2
10	Специфічні особливості мислення і мови дітей з вадам зору	2		2
11	Зміст навчання і виховання дітей з порушеннями зору	2		2
12	Особливості розвитку дитини з аутизмом відносно когнітивної, емоційної та поведінкової сфери особистості.	2		2
13	Корекційно-розвивальна робота з дітьми з аутизмом.	4	2	2
Усього годин		28	4	26

9. Теми лабораторних занять (не передбачено)

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. к-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Предмет і завдання спеціальної психології.	2	4	
2	Методи дослідження в спеціальній психології.	2	4	
3	Дефект розвитку та його структура	2	4	
4	Історія становлення спеціальної психології.	2	4	
5	Розвиток уявлень про розумову відсталість у період становлення психології як науки: Ф. Пінель, Жан Етьєн Домінік Ескіроль, Жан Ітар, В.Сольє, Штронаєр, Бельом, Едуард Сеген.	4	4	
6	Клінічні дослідження розумової відсталості у XIX - XX ст.: Бенедикт Морель, Санте де Санктис, Е. Крепелін.	4	4	
7	Становлення спеціальної психології як самостійної галузі психологічної науки: К. Левін, А. Біне, Т. Сімон, Л. Термен, В. Штерн, Г.Россолімо, А.Берштейн, Г. Трошин, Л. Виготський.	4	4	
8	Причини відхилень у розвитку та фактори, що їх визначають.		4	
9	Психічний розвиток осіб із розумовою відсталістю. Затримки психічного розвитку	2	6	
10	Характеристика розумової відсталості	2	6	
11	Ознаки, ступені (ідіотія, імбецильність, дебільність) та види розумової відсталості.	2	6	
12	Психологічні особливості корекційно-розвиткової роботи з розумово відсталими дітьми	4	6	

13	Психічний розвиток осіб із дефектами слуху.	2	6	
14	Класифікація дітей з порушеннями слуху	2	4	
15	Специфічні особливості мислення і мови дітей з вадами слуху	4	4	
16	Зміст навчання і виховання дітей з порушеннями слуху	4	4	
17	Психічний розвиток осіб із дефектами зору	4	6	
18	Класифікація дітей з порушеннями зору	4	4	
19	Специфічні особливості мислення і мови дітей з вадам зору	2	6	
20	Зміст навчання і виховання дітей з порушеннями зору	4	4	1
21	Особливості психофізичного розвитку при аутизмі.	4	4	
22	Особливості розвитку дитини з аутизмом відносно когнітивної, емоційної та поведінкової сфери особистості.	4	6	1
Усього годин		64	104	2

11. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання

1. Роль корекційного навчання і виховання в соціалізації дітей із недоліками розвитку.
2. Підготуйте рекомендації для педагогів, які навчають дітей з порушеннями рухової функції (середнього ступеня в класі з інклюзивним навчанням) щодо організації їх навчально-пізнавальної діяльності.
3. Психічний розвиток сліпоглухих дітей. Компенсаторні можливості тактильно-вібраційної чутливості, смаку та нюху. Пізнавальні можливості та спілкування сліпоглухих. Особливості розвитку особистості сліпоглухих.
4. Порівняльний аналіз порушень розвитку при розумовій відсталості та затримці психічного розвитку.
5. Вплив дераивації на психічний розвиток дитини.

Тематика курсових робіт

1. Психічні особливості дітей з інтелектуальною недостатністю.
2. Психічна корекція і супроводження гіперактивних дітей.
3. Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки глухої дитини.
4. Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки дитини з дефектами моторики.

5. Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки аутичної дитини.
6. Своєрідність адаптаційних процесів при порушеннях розвитку. Корекція і компенсація функцій.
7. Психологічні особливості застосування психодіагностичних методик у спеціальній психології.

12. Методи навчання:

Загальні:

1. **Словесні** методи навчання: евристична бесіда; розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником.
2. **Наочні** методи навчання: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.
3. **Практичні** методи навчання: вправи, практичні й дослідні роботи.
4. **Активні** методи навчання: сократівська бесіда, дискусія, психодрама, кейс-стаді (метод ситуацій).
5. **Методи інформаційно-телекомунікаційних технологій:** LMS (Learning Management System) програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційного навчання (Classroom, WhatsApp, Viber, Telegram, Zoom).

За характером пізнавальної діяльності:

- 1) *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення учнями інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- 2) *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- 3) *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- 4) *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- 5) *дослідницький*: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

- ПРН 1** – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»; есе;
- ПРН 2** - лекція, навчальна дискусія, інструктаж; індивідуальні роботи, «мозковий штурм»,

«метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація;

ПРН 9 – проблемне навчання, робота в малих групах; «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація,;

ПРН 11 – індивідуальні роботи, «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація; дерево рішень,

ПРН 12 – «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація; дерево рішень

ПРН 13 – «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь», «мікрофон», рольова гра, імітація, «ажурна пилка», «ток-шоу».

ПРН 14 – «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь», «мікрофон», рольова гра, імітація, «ажурна пилка», «ток-шоу».

13. Методи контролю

- оцінка вирішення типових завдань;
- критерійно-орієнтовані тести по окремих розділах дисципліни і дисципліні в цілому;
- письмові контрольні роботи;
- усне опитування під час занять;
- оцінка рефератів по окремих розділах дисципліни з використанням монографічної і періодичної літератури;
- дистанційний контроль;
- курсова робота;
- підсумковий тест/залік.

14. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Поточне оцінювання та самостійна робота								Індив. наук-досл завдання	Підсумковий тест (залік)	Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	10	40	100
Поточний контроль										
5	6	6	6	6	6	6	6			
Контроль самостійної роботи										
						1	2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D	задовільно	
60–67	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	B
	75–82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка ре-

комендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	D
	60–67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, E) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

15. Форми поточного та підсумкового контролю успішності навчання.

Форми поточного контролю: усне опитування, письмове опитування, есе, індивідуальний проект.

Форма підсумкового контролю: залік.

16. Перелік залікових питань

1. Розкрити предмет, завдання спеціальної психології.
2. Пояснити методи та принципи дослідження у спеціальній психології.
3. Висвітлити сутність поняття «дитина з порушеннями психофізичного розвитку».
4. Розкрити класифікацію порушень психофізичного розвитку.
5. Розкрити сутність дефекту розвитку та його структуру.
6. Структура дефекту за Л. Виготським.
7. Охарактеризувати розумову відсталість. Висвітлити ознаки розумової відсталості.
8. Особливості корекційної роботи з розумово-відсталими дітьми.
9. Психологічні особливості розумово відсталого дошкільника.
10. Сутність та характеристика дебільності.
11. Сутність та характеристика імбецильності.
12. Поняття про особистість розумово відсталого дитини та її структура.
13. Потребово-мотиваційна сфера та інтереси розумово відсталого дитини.
14. Я-концепція розумово відсталого дитини.
15. Особливості емоційної та вольової сфери розумово відсталого дитини.
16. Особливості формування характеру розумово відсталого дитини.
17. Особливості діяльності розумово відсталого дитини.
18. Причини дефектів зору. Основні групи осіб із недоліками зору.
19. Особливості розвитку предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у сліпих.
20. Емоційна сфера незрячих.
21. Причини дефектів слуху. Основні групи осіб із недоліками слуху.
19. Особливості розвитку предметно-практичної діяльності, наочно-образного та словесно-логічного мислення у людей з недоліками слуху.
20. Емоційна сфера людей з недоліками слуху.
21. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з ЗПР.
22. Корекційно-розвивальна робота з незрячими дітьми.
23. Корекційно-розвивальна робота з слабозорими дітьми.
24. Корекційно-розвивальна робота з глухими дітьми.
25. Корекційно-розвивальна робота з дітьми зі зниженим слухом.
26. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з порушеннями мовлення.
27. Корекційно-розвивальна робота з порушеннями опорно-рухового апарату.

28. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з аутизмом.

29. Методичне забезпечення

- 1) навчальна програма дисципліни;
- 2) робоча навчальна програма дисципліни;
- 3) комплексна контрольна робота;
- 4) залікові питання;
- 5) конспекти лекцій;
- 6) інформаційно-методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
- 7) інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів.

15. Рекомендована література

Основна:

1. Бочелюк В.Й. Психологія людини з обмеженими можливостями: навчальний посібник / В. Й. Бочелюк, А. В. Турубарова. – Київ: Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.
2. Бондар В. І. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту / За заг. Ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. Київ : ТОВ «Поліпром», 2007. – 171 с. .
3. Гошовська Д. Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу / Д. Т. Гошовська. – Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2011. – 265 с.
4. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К: „МП Леся”, 2011. – 528 с.
5. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами / Т. М. Дегтяренко, Л. С. Вавіна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 302 с.
6. Кобильченко В. Спеціальна психологія / В. Кобильченко, І. Омельченко. – К: Академія, 2020. – 224 с. – (Альма-матер).
7. Лубовскій В. І. Спеціальна психологія / В. І. Лубовскій, Т. В. Розанова, Л. І. Солнцева. – М: «Академія», 2005. – 464 с. – (2-ге вид., доп).
8. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка / В. М. Синьов. – Київ, 2009. 2 частина– 224 с.
9. Синьов В. М. Психологія розумово відсталої дитини / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Хохліна. – К: Знання, 2008. – 359 с.
10. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка / С. П. Миронова. –

Кам'янець-Подільський, 2015. – 312 с.

11. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник / С.П.Миронова. - Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – 260 с.
12. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2018. – 123 с
13. Пахомова Н. Г., Кононова М. М. Спеціальна психологія: навчальний посібник / Н. Г. Пахомова, М. М. Кононова ; Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – 389 с.

Додаткова:

1. Базима Н. В. Інклюзивна освіта. Розвиток мовлення дітей з аутизмом / Н. В. Базима. – Харків: Кенгуру, 2018. – 144 с.
2. Мамайчук И. И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук. – СПб. : Речь, 2001. – 220 с.
3. Синьова Є. П. Тифлопсихологія / Є. П. Синьова. – К: Знання, 2008. – 365с.
4. Семизорова В. Діти з розладами аутистичного спектра. План корекційно-розвиткової роботи / В. Семизорова. – Київ: Мандрівець, 2021. – 104 с.
5. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та слуху. Колектив авторів: Вавіна Л. С., Глушенко К. О., Засенко В. В., Софійчук С. О., Кобильченко В. В., Колупаєва А. А., Мерсіянова Г. М., Сухіна І. В., Таранченко О. М., Тарасун В. В. / за ред. Л. С. Вавіної К.: Науковий світ, 2009. – 168 с.